the early Middle Ages. The investigation yielded new material for learning about the early Medieval buildings and the interpretation of the dynamic settlement of the shore landscape.

Laurynas Kurila

Baliulių piliakalnio papėdės gyvenvietė

2010 m. vykdant bendrą LII, VU ir KKRD mokslinį projektą „Archeokraštovaizdis“, atlikti archeologiniai tyrinėjimai Baliulių piliakalnio papėdės gyvenvietėje (UK 17197) (Švenčionių r.). Projekto metu rinkti duomenys apie Baliulių kaimo apylinkių mikroregiono priešistorinio apgyvendinimo raidą. Archeologiniais tyrinėjimais Baliulių piliakalnio papėdės gyvenvietėje siekta patikslinti šio objekto datavimą.

Baliulių piliakalnis yra Zalavo miške, Meros dešiniajame krante, 100 m į PR nuo buvusio geležinkelio (dabar naudojamo kaip kelias) tilto per Merą, į PR nuo Baliulių ir į ŠV nuo Merionių I kaimų. Jo aikštelė apie 27x25 m dydžio, šlaitai – 7–8 m aukščio. Aikštelės Š, R ir P pakraščiuose yra 14 m pločio ir iki 3 m aukščio pylimas. Piliakalnio papėdėse yra 10–15 m pločio ir 1,5–3 m gylio griovys. Už jo yra antras 8 m pločio ir 1,5 m aukščio pylimas, o už šio – antras nežymus griovys. Piliakalnio V dalis nuplauta Meros. Jo aikštelėje XIX–XX a. buvo sentikių kapinės. Papėdės gyvenvietė yra į P nuo piliakalnio. Tai – apie 2,5 ha ploto aukštuma, juosiama Meros vingio ir pelkėtos žemumos (*LPA*, V., 2005, t. III, p. 64). Paminklas iki šiol buvo netyrinėtas. Pagal išvaizdą piliakalnis datuotinas II tūkst. pradžia.

1 pav. Perkasa 1 iš P pusės. L. Kurilos nuotr.

Fig. 1. Trench 1 as seen from the S.

Archeologinių tyrinėjimų metu papėdės gyvenvietės centrinėje dalyje, 60 m į P nuo piliakalnio P šlaito ištirta 5x2 m dydžio ***perkasa 1*** (10 m² plotas). Perkasos vietoje miškožemio sluoksnis buvo 5–13 cm storio. Giliau jis perėjo į kultūrinį sluoksnį – rusvai pilką smėlį. Sluoksnių riba neryški, aiškiau matoma tik sienelėse. Kultūrinio sluoksnio storis – 8–27 cm (1 pav.). Apatinė jo dalis buvo šviesesnė ir mažiau intensyvi, tačiau aiškesnių horizontų jame neišsiskyrė. Sluoksnyje buvo pavienių smulkių ir stambesnių degėsių, apdegusių ir suskilinėjusių akmenukų. Riba tarp kultūrinio sluoksnio ir įžemio irgi buvo neryški, ji fiksuota sąlyginai.

Kultūrinio sluoksnio apatinėje dalyje perkasos Š dalyje atidengtos 4 apie 47x28, 73x49, 75x36 ir 50x25 cm dydžio bei atitinkamai 8, 33, 34 ir 11 cm gylio dėmės (duobės?), užpildytos šviesesne ar tamsesne pilka degėsinga žeme. Jų kontūrai buvo neryškūs. Būdingų žmogaus veiklos pėdsakų šiose duobėse neužfiksuota. Tikėtina, kad jos buvo natūralios kilmės (medžių liekanos).

Tyrinėjimų metu rastos 29 keramikos šukės ir 7 geležies šlako fragmentai. Radiniai aptikti įvairiose perkasos vietose ir įvairiuose gyliuose (dvi šukės – minėtų dėmių užpilduose). Visos keramikos šukės yra lipdytos, su grūsto granito priemaišomis. Dauguma jų – palyginti smulkūs indų sienelių fragmentai. Rastas tik vienas dugnelio fragmentas ir vienas priedugnis. Daugumos aptrupėjusių šukių tipo tiksliai nustatyti neįmanoma, tačiau akivaizdu, jog vyrauja grublėtoji keramika. Aptikta viena šukė galbūt lygiu paviršiumi. Be to, 4 šukių vidinėje pusėje pastebimos brūkšniavimo žymės. Keramika pagal molio masę, grublėtumo pobūdį bei brūkšniavimo žymes datuojama ankstyvuoju grublėtosios keramikos paplitimo laikotarpiu (III–V a.).

Radiniai perduoti į LNM.

The settlement at the foot of Baliuliai hillfort

During the 2010 excavation of the settlement at the foot of Baliuliai hillfort (Švenčionys District), a sparse 8–27 cm thick cultural layer of brownish grey sand with isolated small pieces of charcoal as well as charred and fire split stones was discovered in 10 m² trench 1 (Fig. 1). Four stains with grey charcoally soil were recorded in the lower part of the cultural layer, but there are no data allowing them to be connected with human activity. 29 small potsherds and seven fragments of iron slag were found during the excavation. Sherds with rough surfaces predominated and several of them had signs of brushing. The ceramics date to the early period of the incidence of ceramics with rough surfaces (3rd–5th centuries).

Mindaugas Mačiulis,
Mantas Daubaras,
Gintautas Zabiela

Paverknių piliakalnis ir papėdės gyvenvietė

Paverknių piliakalnis (Birštono sav.) įrengtas Verknės kairiajame krante, slėnyje buvusioje atskiroje kalvoje. Duomenų apie buvusią aikštelę ir įtvirtinimus nėra, nes beveik visą piliakalnį nuplovė Verknė. Kiek žinoma, piliakalnio šlaitai visą laiką buvo veikiami didesnės ar mažesnės erozijos.

2005 m. buvo išlikęs tik piliakalnio PV kampas stačiais 14 m aukščio šlaitais su 6x8 m dydžio aikštelės kampu viršuje (*LPA*, V., 2005, t. I, p. 118). Šiuo metu iš piliakalnio aikštelės yra išlikęs tik PV apie 5x2,5 m dydžio kampelis. 1994 m. piliakalnio aikštelės liekanų ŠV dalyje ištirtas 10 m² dydžio plotas, rastas iki 1,3 m storio kultūrinis sluoksnis su itin gausiais radiniais, nustatyta, kad piliakalnyje stovėjusi pilaitė buvo užpulta ir sudeginta du kartus (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 68–72).

Paverknių piliakalnio su papėdės gyvenviete komplekse 2010 m. archeologiniai tyrimai vykdyti eroduojančiose ir numatomose tvarkyti piliakalnio vietose bei su piliakalnio pritaikymu lankymui susijusiose vietose jo aplinkoje. Iškastos 2 perkasos piliakalnio eroduojančiame ŠR šlaite (153 m²) bei 3 perkasos eroduojančiame ŠV šlaite (170 m²). Lankytojų takų, automobilių stovėjimo aikštelės, lauko tualetų, poilsio aikštelės, nukreipiamųjų rodyklių bei ženklų vietose ištirtas 41 šurfas (45 m²) (1 pav.). Bendrai 2010 m. Paverknių piliakalnyje ir papėdės gyvenvietėje ištirtas 368 m² plotas, surastos 284 keramikos šukės